

Veiledning for innsamling av DNA fra brunbjørn for lokale elgjaktlag

Denne veiledninga gjelder for elgjaktlag og andre personer som vil bidra til innsamling av ekskrementer og hår fra bjørn for DNA-analyse og økt kunnskap om bjørnebestanden i Hedmark.

Overvåking av brunbjørn

For å få en bedre oversikt over bestandsstørrelsen av bjørn i Norge har man fra 2006 samlet inn ekskrementer og hår fra bjørn gjennom "Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt". Prøvene samles inn av elgjegere under elgjakt i nærmere bestemte områder, og av annet personell etter nærmere avtale med Fylkesmannen eller Miljødirektoratet, og av Statens naturoppsyn (SNO) som en del av deres ordinære arbeid med registrering og overvåking av rovvilt. Innsamla prøver skal DNA-analyses på individnivå for å få et anslag på antall bjørner i ulike områder. Analysene gjøres av Bioforsk Svanhovd i Finnmark. Det er samla inn prøver vekselvis fra Sør-Norge og Nord-Norge hvert anna år. I Hedmark var det intensiv innsamling i 2007, dessuten ble østlige deler av fylket prioritert i 2008. Fra og med 2009 ble hele landet prioritert hvert år i en 4-årsperiode.

Det er viktig at alle prøver blir innlevert fortløpende og senest 1. november for å komme med i rapporten med analyseresultat som skal være ferdig 1. april 2019. Tidligere års resultater kan søkes fram på www.rovdata.no.

Prøvetaking av ekskrementer fra brunbjørn

- Det må bare brukes rene, ubrukte plastposer.
- Hver enkelt møkkprøve samles i en plastpose som lukkes, gjerne med lynlås. Ved prøvetaking tas det en del tilsvarende omtrent en tommelfinger i størrelse. For ikke å forurense prøven skal en kvist eller tilsvarende brukes for å ta prøven og legge denne over i en plastpose.
- Nødvendige opplysninger skrives på lapp og leveres med prøven, merkelapper fra tidligere år kan fortsatt brukes. Følgende felt skal fylles ut:
  - Dato
  - Stedsangivelse – navn og kartreferanse
  - Jaktfelt – vald - kommune
  - Kontaktperson for prøvetaker/jaktlag
- Når informasjon er skrevet på lappen, puttes den sammen med prøven ned i enda en plastpose. Plastposen lukkes.
- Det skal kun tas en prøve fra hvert ekskrement. Resterende del av et ekskrement som det er tatt prøve fra, skal markeres med for eksempel en pinne som stikkes ned i ekskrementet. Dette for å hindre at det blir tatt flere prøver av samme ekskrement.
- Prøvene må holdes kjøligst mulig eller fortrinnsvis fryses fram til overlevering. **FRYSTE PRØVER MÅ IKKE TINES OPP.** Prøvene skal leveres til nærmeste tilgjengelige SNO kontakt fortløpende, eller så raskt som praktisk mulig. SNO kan hente nedfrosne prøver etter avtale.
- Nøyaktig posisjon på innsamlingssted for prøven må registreres (med GPS eller ut fra kart), enten i felt eller i ettertid ved overlevering av prøven til mottaksperson i SNO. Et alternativ til kartreferanse er å merke av prøvested på kart eller kartkopi.
- Rene og uskadde poser for innsamling og oppbevaring er det viktigste grunnlaget for at prøvene skal fungere ved analyse.

Prøvetaking av bjørnehår

- Bjørnehår samles inn i papirkonvolutter. Det må ikke brukes plastposer og hår skal ikke fryses ned.
- Unngå hudkontakt, det er best å samle med pinsett.
- Flest mulig hår forsøkes samlet fra hvert sted. Dette fordi en er avhengig av at hårene har røtter for å kunne påvise DNA.
- Konvolutt med hår skal merkes på tilsvarende måte som plastpose med møkk og utfylt merkelapp skal følge med konvolutten. Prøve leveres SNO fortløpende, eller etter avtale.

Det har de siste årene blitt samlet inn relativt få prøver i Hedmark, og fra og med 2017 sendes det derfor ikke ut plastposer og merkelapper. Det oppfordres til at ubrukt materiell fra tidligere år benyttes. Rene, ubrukte brødposer kan også brukes, og sammen med nødvendige opplysninger om dato, sted, jaktfelt og kontaktperson kan prøvene leveres SNO for riktig merking.

STATENS NATUROPPSYN – HEDMARK – lokalkontakter (legg igjen melding om det ikke oppnås kontakt)		
Navn	Tlf. mobil	Hovedområde
Jon Horten	900 92 824	Region Nord-Østerdal, Rendalen og Stor-Elvdal
Ingebrigt Storli	977 06 936	
Egil Rune Slåen	913 96 360	
Sigrid Ekran	458 08 477	
Svein Erik Bjørke	970 41 796	
Bjørnar Johnsen	970 63 383	
Per Magne Opphus	917 14 053	Region Midt-Østerdal
Arve Skjærbæk	917 96 472	
Arne Granberg	995 00 584	
Erling Ness	976 74 808	
Rune Bjørnstad	908 35 709	Region Hedmarken
Olaf Tørudbakken	950 31 065	
Simen Bredvold	918 27 296	Region Glåmdalen
Lars Gangås, fellingsleder	416 10 881	Sør-Norge
Erik Ola Helstad, felling	909 91 698	Sør-Norge
Stein Arne Brendryen felling	482 59 027	Sør-Norge
Thomas Holm Strømseth Felling	959 72 050	Sør-Norge
Eivind Fallet Regionalt rovviltansvarlig	915 32 128	Hedmark